

Sigitas Geda „Baltojo šermukšnio rauda.II“

*begalinės
žemės
rododendras,-
aš kalbėsiu
vasaros nakty:*

*viešpatie
nuimk man šitą kaukę,
per šviesi man
tavo valanda.*

*mano kaulai
vėjų išpustyti,
per aukštą man
jūra ir naktis,*

*kai išmuš
bebalsės žemės laikas,
leisk užmigt man
vasaros snieguos...*

(Geda S. Varnėnas po mėnuliu.V.,1984.P.198)

S. Geda- savitas XX amžiaus lietuvių poetas. Jo kūryboje susipina tradicijos ir modernumas. Itin stipriai jaučiamas būties pirmapradiškumas. Kūrinių gamtovaizdžiai siejami su mitu, su Baltų mitologija, kitų civilizacijų mitais. Sigito Gedos pasaulėvaizdžio centre – žemė, žmogus, visata. Jie nėra atskirti vienas nuo kito, o susimaišę tarpusavyje. Nėra ir vienos laiko linijos, nukreiptos iš praeities į ateitį. Laiko klodai tarsi „užslenka“ vienas ant kito, iš dabarties grįžtama į praeitį, į pirmą pradę būti. Dažnai eilėraštyje jungiasi dvi realybės: įprasta, kasdieniška ir sudvasinta, pridengta paslapties. Tai akivaizdu ir kūrinio „Baltojo šermukšnio rauda. II“.

Eilėraštyje imituojamas prasmingos kalbos srautas, suskirstytas skyrybos ženklais. Bet šitame gramatiškai lyg ir taisyklingame kalbos sraute žodis jungiamas su tokiais žodžiais, kurių įprastinėje kalboje jis prisijungti negali („per aukštą man/jūra...“)- ir sukuriamas tik poezijos pasaulyje įmanoma prasmė. Eilėraštyje sudaro du aiškūs sakiniai. Abiejuose kalbama „aš“ vardu, yra nusakyti kalbančiojo veiksmai, objektų apibūdinimai. Gramatiškai šie sakiniai yra taisyklingi, tačiau „aš“ savybės pirmame ir antrame sakiniuose skiriasi: pirmame „aš“ turi lyg ir augalo pavidalą („rododendras- aš“), o antrame- lyg ir gyvos esybės („mano kaulai“). Tą pačią gramatinę sandarą turintys motyvai „Per aukštą..., per...“ ir prašymai susieja abu sakinius ir suartina skirtingus „aš“ pavidalus. Galime manyti, jog pirmasis ir antrasis sakiniai yra nuoseklus to paties „aš“ kalbėjimas. Atskiros frazės yra alogiškos ir tarsi nepaaiškinamos, tačiau kalbos sraute jos viena kitą papildo ir iš dalies paaiškina- sukuria įspūdingą kalbėjimo magiją ir išsako neįprastą „aš“ jauseną pasaulyje.

Kūrinyje galima išskirti du ateities laikus: tą, kada „aš“ kalbės Viešpačiui, ir tą, kuris ateis po šito kreipimosi („kai išmuš...“). Eilėraštyje įsivaizduojama dabartis nesutampa su eilėraščio sakymo dabartimi- ji yra ateities vizija, pateikiama kaip dabartybė. Nuoseklios laiko slinkties iš dabarties į ateitį neparodyta- kalbantysis mintyse laikus sujungia į visumą ir savaip išdėsto.

Eilėraštyje kreipiamasi į Viešpatį („viešpatie“). Visą eilėraščio tekstą galima suprasti kaip retorinį kreipinį, o „aš“ būsenas ir eilėraščio turinį (tai, apie ką galvojama, kalbama)- su pavadinime

nurodytu žanru- rauda. Pasakymai „viešpatie“, „tavo valanda“, „žemės laikas“ primena Šventąjį Raštą ir jo intonacijas, o „aš“ pavidalai(augalo ir gyvos esybės)- Rytų kultūrai būdingą pasaulėjautą. Savita, įprastu būdu neišsakoma kalbančiojo jausena pasaulyje yra išsakoma ne tik „neįmanomais“ žodžių junginiais, bet ir įvairių kontekstų samplaika.

/Dovilė/